

סימן פט

הרחקה בין אכילת בשר לחלב

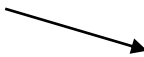
אכילת גבינה אחרי בשר בהמה:

חולין קה. – אמר רב חסדא: אכל בשר אסור לאכול גבינה מותר לאכול בשר. אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא: בשר שבין השינים מהו? קרי עליה: הבשר עודנו בין שיניהם. אמר מר עוקבא: אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחריתא אכילנא.

ר"ת, בה"ג: מפרשים את דברי רב חסדא כך: אכל בשר אסור לאכול גבינה - היינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח שרי, אכל גבינה מותר לאכול בשר - אף בלא נטילה וקינוח. ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודתא אחריתא היינו בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה. ויוצא לשיטה זו: דאכל בשר - כדי לאכול גבינה **צריך נטילה וקינוח** ומיד מותר (ולתירוץ הראשון בנוגע למר עוקבא משמע דג"כ **מספיק דיפסיק הסעודה ויברך בלא נטילה וקינוח**, היינו דבאחד מהם מספיק או זה או זה).

תוס', ראבי"ה: הא דמר עוקבא ר"ל דאפילו לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן. ויוצא לשיטה זו דהעיקר תלוי ב**סילוק סעודה וברהמ"ז**. (וזה נקרא "סעודה אחרת")
והביא שיטה זו רמ"א א, אלא שהוסיף¹ שצריך לשיטה זו גם **קינוח והדחה** ("יש אומרים דאין צריכין להמתין שש שעות רק מיד אם סלק ובירך ברכת המזון מותר ע"י קנוח והדחה")

רמב"ם, רשב"א, רא"ש: הא דאמר רב חסדא דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו אפילו בנטילה וקינוח, והא דאמר מר עוקבא הכוונה מסעודה לסעודה שהיה בימיהם בזמן הגמ', וכתב על זה הרמב"ם "והוא כמו שש שעות". (גר"א, דגו"מ: דסעודת שחרית של תלמיד חכם הוא בשעה ששית והמתין עד הערב) **וכ"פ שו"ע א** ("עד שישהה שש שעות")

רמ"א: והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת² ואוכלין אחר כך גבינה מיהו צריכים לברך ג"כ ברהמ"ז אחר הבשר... ויש מדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה **וכן נכון לעשות (וכך כתבו ש"ך וט"ז דעכ"פ בני תורה ראוי שיעשו כן)**.

¹ ע"פ דברי תוס' (כך הוכיח במטה יהונתן).

² ונחלקו ש"ך וט"ז אם צריך גם קינוח והדחה. | המקור לשעה אחת: מהרא"י כתב דבאמת לא אשכחן רמז לשיעור זה אבל הוא פשרה שעשו רבים מדעתן, הגר"א כתב דהמקור הוא בזוהר, וחכ"א כתב דזה הוא זמן התחלת העיכול.

רש"ל: לכו"ע אם לא סילק ובירך, אפילו כל היום כולו אסור דהא בעינן סעודה אחרת.

רמ"א: יש אומרים דאין לברך ברכת המזון על מנת לאכול גבינה, אבל אין נזהרין בזה. **והט"ז** מחמיר בזה מעיקר הדין (שהרי כאן לא מסלקים עצמם מאכילה, אדרבה מכינים עצמם לאכילה אחרת).

רמ"א: אם מצא בשר בין השיניים אחר ששהה כשיעור צריך להסירו וצריך אח"כ קינוח והדחה קודם שיאכל גבינה. **ש"ך:** אמנם אין צריך שהייה כשיעור מאותו זמן שמסירו אלא מזמן האכילה.

מה הטעם שצריך המתנה (שש שעות)?

רמב"ם: משום בשר שבין השיניים שנשאר מאכילת הבשר, ועד שש שעות יש עדיין לחתיכות אלו טעם בשר ושם בשר עליהם (ואף אם ינקה את שיניו מ"מ לא פלוג).

בטור הביא עוד שיטה (פמ"ג: כך שיטת רש"י) שהוא משום שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך.

שו"ע א פסק כשני הטעמים לחומרא.

נפק"מ בין הטעמים:

לטעם הרמב"ם יש קולא דאפילו נשאר בשר בין השיניים אחרי 6 שעות מותר, ויש חומרא דהלועס לתינוק ואינו בולע צריך ג"כ 6 שעות, ולטעם השני יש קולא דהלועס לתינוק אין צריך להמתין ויש חומרא דאם נשאר בשר בין השיניים צריך להסירו.³

ט"ז כתב נפק"מ נוספת באוכל גבינה חריפה או מתולעת דמושך זמן - לרש"י אסור ולרמב"ם מותר דבגבינה מה שבין שיניו לא מיקרי גבינה דהתורה חידשה זאת רק לגבי בשר, ופר"ח חולק וגם לרמב"ם אסור.

רמ"א א – נוהגים שכל שהגבינה קשה (שעברו עליה 6 חודשים או שהיא מתולעת) – אין אוכלים אחריה אפילו בשר עוף כמו בגבינה אחר בשר (ע"פ מהר"ם וזוהר).

גדר שש שעות:

פת"ש: יש מחלוקת אם מדובר בשעות זמניות או לא, ופסק דאינם זמניות.

פר"ח: הזמן דשש שעות הוא לאו דוקא, אלא העיקר הוא שימתין מסעודת הצהריים לסעודת ערבית, ובקיץ יוצא כמו שש שעות ובחורף יוצא כמו ד' שעות (וכך אפשר לדייק מלשון הרמב"ם שכתב "כמו שש שעות").

³ ש"ך כתב שאם לועס לתינוק תבשיל שיש בו שומן - צריך להיות מותר לכו"ע, שהרי לא אכל וממילא הטעם לא נמשך, וכן מדובר בתבשיל, ולכן אין בעיה של בשר בין השיניים. אך הפמ"ג כותב להחמיר משום דלא פלוג.

מאימתי סופרים שש שעות?

דגו"מ: מסוף זמן אכילת הבשר. [וכך גם כתב ברמ"א לגבי המתנת שעה דהוא מזמן סיום אכילת הבשר (ולא מזמן ברהמ"ז)]

מקור מנהג חלק מקהילות האשכנזים לשהות שלש שעות:

אפשר לומר דכמו שכתב מהרא"י דהמנהג לשהות שעה הוא פשרה שעשו רבים מעצמן, גם מנהג זה הוא פשרה והחמירו יותר.

או אולי המקור הוא בכיוון שיטת הפר"ח הנ"ל באחת משתי אפשרויות – **אן** שאמרו דכיון דבחורף יוצא ד' שעות ויתכן דבמקום מסויים בעולם שהיום מאוד קצר יוצא ג' שעות, א"כ לא פלוג שהרי אין הבדל בטבעים בין המקומות ואם יהודי יכול לשמור ג' שעות באיזה מקום ובאיזה זמן אז כולם יכולים לשמור ג' שעות תמיד, **אן** שאמרו דעיקר הקפידא בשיטה זו הוא שהייה מסעודת צהריים לסעודת ערבית ובזמן הגמ' נהגו לאכול ב' סעודות, אבל בזמננו דנוהגים כולם לאכול ג' סעודות א"כ נשתנה הזמן דכתב הרמב"ם דהוא כמו שש שעות, אלא עכשיו הוא כמו שלוש שעות.

אכילת גבינה אחרי בשר חיה ועוף:

חולין קד: – תנא אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה.

רמב"ם: מדובר באכל גבינה ואח"כ עוף, דאילו אכל עוף תחילה אסור לאכול אחריו גבינה **דחיה ועוף דינם כבהמה לענין זה.**

רמב"ן: אפילו אכל עוף התיר אגרא לאכול אחריו גבינה בלא נט"י ובלא קינוח הפה, והיינו **דעוף וחיה כיון דהם מדרבנן אז אינם כבהמה ומותר לאכול אחריהם גבינה.**

ר"ת: **עוף אינו כבהמה**, וזהו דין מיוחד רק בעוף כיון שאינו נדבק בידים ובשיניים ובחניכיים, אך **חיה דינה כבהמה.**

שו"ע ב:

אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד ובלבד שיעיין ידיו... ואם הוא בלילה ... צריך לרחצם, וצריך לקנח פיו ולהדיחו... (רש"ש כתב דאם לא אכל גבינה אלא רק שתה חלב אז אפשר להסתפק בהזחה בלבד)
 בד"א בבשר בהמה וחיה (שבשרה דומה לשל בהמה), אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה אינו צריך לא קינוח ולא נטילה.

הרחקה בין אכילת תבשיל שנתבשל עם בשר או תבשיל שנתבשל בכלי בשרי – לחלב

המתנה בין בשר לחלב כשאכל רק תבשיל דבשר, דהיינו מאכל שנתבשל עם בשר ואינו אוכל הבשר עצמו:

חולין קה: – (מים) אמצעיים רשות. אמר רב נחמן: לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה.

רבינו שמואל: מיירי (בין תבשיל לתבשיל) בשניהם של בשר או שניהם של גבינה, אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה, אבל לגבינה של אחריו לא קאמר – **דאפילו בנטילת ידיים אסור לאכול עד סעודה אחרת.** (וכ"כ המרדכי דאסור לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנים בשומן משום גזירה אטו בשר בחלב)

רבינו תם: בין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל דגבינה דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם - לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות, אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין - חובה. וכתב - ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרים לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפילו בנטילה וקינוח (דלא אסרי אלא כשאוכל בשר בעין תחילה אבל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו מיד אפילו גבינה בעין אלא שהנטילה חובה).

שו"ע ג פסק כר"ת.

(אכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה והנטילה ביניהם אלא רשות⁴, אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה חובה ליטול ידיו)⁵

רמ"א פסק להחמיר כרבינו שמואל.

(ונהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר כמו אחר בשר עצמו ואין לשנות ולפרוץ גדר... וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב מיהו יש ליטול ידיו ביניהם ואפילו לא יאכל בשר ממש רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה אם נגע בהן בידיו)

⁴ ורמ"א כתב דיש מצריכים נטילה (וביאר הגר"א דהיינו לשיטת רבינו שמואל דדוקא בשניהם של בשר או של גבינה הוא דהוי רשות).

⁵ רמ"א: ושומן של בשר דינו כבשר עצמו. ט"ז: הגהות מימון כתב שמרק של בשר יש לו דין בשר, ורבינו יונה כתב דיש לו דין תבשיל של בשר הואיל והוא צלול אבל אם הוא עב כמו ירקות יש לו דין בשר.

המתנה בין בשר לחלב כשאכל רק מאכל פרווה שנתבשל בכלי בשרי:

רמ"א: אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשל בקדירה של בשר מותר לאכול אחריו גבינה ואין בו מנהג להחמיר.

ש"ך: לקמן ריש סימן צ"ה יתבאר דאפילו לאכלו עם גבינה מותר דהוי נ"ט בר נ"ט, ונראה דהא דאשמועינן הכא דמותר לאכול גבינה אחר כך היינו אפילו נתבשל בקדרה שלא הודחה יפה דהוי קצת ממשות של איסור דבכהאי גוונא אסור לאכלו עם גבינה כמבואר לשם ושרי הכא. ובבית לחם יהודה כתב על דברי הש"ך דנראה דדוקא שאינו נותן טעם ממשות בתבשיל רק לחלוחית טוח על פניו אבל אם נותן הממשות טעם בתבשיל הוי כמו שומן.

דינים נוספים

שו"ע ד:

מי שאוכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכל עם הגבינה, ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר (וכן להפך אסור), וכל שכן שאסור לחתוך גבינה אפילו צוננת בסכין שרגילין לחתוך בשר, ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר.

רמ"א:

וכן להפך נמי אסור. מיהו ע"י נעיצה בקרקע קשה שרי. אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר, ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג ישראל.

ט"ז וש"ך נחלקו על מה מוסבים דברי הרמ"א ("מיהו ע"י נעיצה בקרקע קשה שרי"), ואלו המסקנות בעקבות כך:

(1) סכין שחותכים בו בשר כדי לחתוך בו פת כדי לאכול עם גבינה:

לט"ז – מספיק קינוח.

לש"ך – צריך נעיצה.

לרש"ל – לא מועיל אפילו נעיצה.

(2) סכין שחותכים בו בשר כדי לחתוך בו גבינה:

לט"ז – נעיצה מועילה.

לש"ך – לא מועילה נעיצה.

(3) "נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים"
ט"ז – למקרה 2, אך למקרה 1 מספיק קינוח.